

УДК 639.34

DOI <https://doi.org/10.32782/2226-0099.2026.148.2.40>

## СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ДЕКОРАТИВНОЇ АКВАКУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

**Матковська С.І.** – к.с.-г.н., доцент,  
доцент кафедри біоресурсів, тваринництва та аквакультури,  
Поліський національний університет  
[orcid.org/0000-0002-8019-5498](https://orcid.org/0000-0002-8019-5498)

**Лавринюк О.О.** – к.с.-г.н., доцент,  
доцент кафедри біоресурсів, тваринництва та аквакультури,  
Поліський національний університет  
[orcid.org/0000-0003-3145-3689](https://orcid.org/0000-0003-3145-3689)

**Ковальчук Т.І.** – к.с.-г.н., доцент,  
доцент кафедри біоресурсів, тваринництва та аквакультури,  
Поліський національний університет  
[orcid.org/0000-0002-8682-3280](https://orcid.org/0000-0002-8682-3280)

**Трохименко В.З.** – к.с.-г.н., доцент,  
доцент кафедри біоресурсів, тваринництва та аквакультури,  
Поліський національний університет  
[orcid.org/0000-0002-1763-3141](https://orcid.org/0000-0002-1763-3141)

Вивчено ринок декоративної аквакультури в Європейському Союзі (ЄС) визначено що він є високорозвиненим і значним економічним сегментом, оцінюючись у \$2,45 млрд у 2023 році з прогнозованим зростанням близько 7,9% (CAGR). З'ясовано що на європейському ринку домінує прісноводна тропічна риба, що стимулюється сталою культурною популярністю акваріумістики як хобі, це спричинено рядом чинників, а саме позитивним впливом на психічне здоров'я та інтеграцією в біофільний дизайн. Незважаючи на те, що ЄС є чистим імпортером з Азії, він має потужне внутрішнє виробництво високоякісного обладнання, а також розвиває власне вирощування прісноводних видів, зокрема у Східній Європі. Доведено що Чехія виділяється як світовий лідер (4-й за величиною експортер прісноводної декоративної риби) та перший у Європі. Чехія досягла такого результату використовуючи свої традиції ставкового рибництва та географічну близькість до споживчих центрів ЄС для забезпечення високої конкурентоспроможності та якості продукції. Це створює важливу експортно-орієнтовану модель, цінну для порівняльного аналізу. Проаналізовано що ринок декоративної аквакультури України, незважаючи на відсутність окремої макроекономічної статистики, є стійкою складовою зооринку, який продемонстрував зростання на 27% у 2024 році. Така стійкість пояснюється тим, що домашні улюбленці забезпечують населення емоційною підтримкою в умовах військової агресії. Проте, сектор зіткнувся з критичними викликами: руйнування інфраструктури, перебої з електропостачанням, висока вартість енергоносіїв та логістичні складнощі, що значно підвищує собівартість продукції. Визначено що потенціал ринку високий, оскільки він може частково замінити дорогий імпорт та бути конкурентним на європейському ринку (у сегменті невибагливих прісноводних видів), але його реалізація вимагає залучення



© Матковська С.І., Лавринюк О.О., Ковальчук Т.І., Трохименко В.З., 2026  
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

інвестицій у енергоефективні технології та державної підтримки для зниження собівартості, наслідуючи приклад Чехії та інших країн ЄС.

**Ключові слова:** декоративна аквакультура, Європейський Союз, Чехія, ринок зоотоварів, Україна, акваріумістика, експорт, біофільний дизайн.

**Matkovska S.I., Lavryniuk O.O., Kovalchuk T.I., Trokhymenko V.Z. Current status and prospects for the development of the ornamental aquaculture market in Ukraine and the European Union**

The ornamental aquaculture market in the European Union (EU) was studied and determined to be a highly developed and significant economic segment, estimated at \$2.45 billion in 2023 with a projected growth of about 7.9% (CAGR). It was found that the European market is dominated by freshwater tropical fish, which is stimulated by the constant cultural popularity of aquarism as a hobby, this is caused by a number of factors, namely the positive impact on mental health and the integration of biophilic design. Although the EU is a net importer from Asia, it has strong domestic production of high-quality equipment and is also developing its own aquaculture of freshwater species, particularly in Eastern Europe. It has been proven that the Czech Republic stands out as a world leader (the 4th largest exporter of freshwater ornamental fish) and the first in Europe. The Czech Republic achieved this result by using its tradition of pond fish farming and geographical proximity to EU consumer centers to ensure high competitiveness and product quality. This creates an important export-oriented model valuable for benchmarking. It was analyzed that the decorative aquaculture market of Ukraine, despite the lack of separate macroeconomic statistics, is a stable component of the zoo market, which demonstrated a growth of 27% in 2024. Such stability is explained by the fact that pets provide the population with emotional support in conditions of military aggression. However, the sector has faced critical challenges: infrastructure destruction, power outages, high energy costs and logistical difficulties, which significantly increase the cost of production. It was determined that the potential of the market is high, as it can partially replace expensive imports and be competitive on the European market (in the segment of undemanding freshwater species), but its implementation requires attracting investments in energy-efficient technologies and state support to reduce cost, following the example of the Czech Republic and other EU countries.

**Key words:** ornamental aquaculture, European Union, Czech Republic, pet market, Ukraine, aquarium science, export, RAS systems, biophilic design.

**Постановка проблеми.** Ринок декоративної аквакультури (розведення акваріумних риб та безхребетних) є значним і стабільним сегментом європейської економіки. Хоча він часто розглядається як частина ширшої категорії зоотоварів, його економічна цінність та соціальна роль у країнах-членах Європейського Союзу постійно зростають [1, 7]. Європейський Союз є одним з найбільших споживачів у світі декоративної риби та обладнання. Лідером серед країн Європейського Союзу по виробництву товарів декоративної аквакультури є Чехія, хоча цей сегмент ринку часто залишається в тіні більш відомого вирощування коропа, цей сектор є надзвичайно важливим і має вагомі економічні показники, роблячи Чехію одним із ключових гравців на міжнародній арені та серед країн Сходу: Китаю та Японії, та Заходу: Америки, Бразилії [3, 10]. Водночас ринок декоративної аквакультури України (розведення та продаж акваріумних риб, рослин та супутніх товарів) є невеликим, але стійким і потенційно значущим сегментом економіки України [2, 4, 9]. На сучасному етапі його розвиток нерозривно пов'язаний зі станом ширшого ринку зоотоварів та глобальними викликами, спричиненими повномасштабною військовою агресією, тому дослідження та порівняння особливостей розвитку ринку декоративної аквакультури у країнах Європейського Союзу та Україні є важливими для сучасної економіки країни.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Україна традиційно не є великим гравцем на глобальному ринку декоративної риби, на відміну від Чехії чи країн Азії. Експорт живої риби з України здебільшого стосується товарних видів (короп)

і переважно спрямований до Молдови, а також у менших обсягах до Польщі та Німеччини [11]. Хоча окремо статистика по декоративній риби відсутня, натомість відомо що зростання загального експорту живої риби у 2022 році (наприклад, зростання на 90,3% у тоннажі), це стало можливим завдяки підприємствам, які змогли продовжити роботу, успішно шукали зовнішні ринки збуту [5, 8]. Перспективність розвитку декоративної аквакультури надзвичайно висока, вона як нішевий сектор, може пропонувати види, вирощені у чистій воді, які є конкурентними на європейському ринку.

**Постановка завдання.** Зростання внутрішнього попиту на зоотовари створює економічні стимули для розвитку українських ферм декоративної риби, які можуть частково замінити дорогий та логістично складний імпорт, особливо у сегменті прісноводних, невибагливих видів (живородні, золоті рибки, коропа кої), отже, проведення порівняння особливостей розвитку галузі декоративної аквакультури дозволить окреслити перспективи розвитку декоративного рибництва в Україні.

**Мета досліджень** – вивчити сучасний стан та перспективи розвитку ринку декоративної аквакультури в Україні та Європейській спільноті.

**Об'єкт досліджень** – ринок декоративної аквакультури Європи та України.

**Виклад основного матеріалу.** Ринок декоративної риби в Європі демонструє стійкий позитивний тренд, обумовлений популярністю хобі акваріумістики та збільшенням кількості домогосподарств із домашніми улюбленцями. За оцінками, розмір європейського ринку декоративної риби становив приблизно 2,45 мільярда доларів США у 2023 році. Європейський ринок утримує значну частку світової виручки у цьому секторі (близько 38,5% у 2023 році). Прогнозується, що ринок зростатиме із середньорічним темпом зростання (CAGR) близько 7,9% у період з 2024 по 2030 рік.

Ринок охоплює як прісноводну тропічну рибу (домінує за обсягом), так і морські види та безхребетних, попит на які зростає разом із популяризацією морської акваріумістики. ЄС є чистим імпортером декоративної риби, оскільки переважна більшість тропічних видів походить з країн Південно-Східної Азії, Південної Америки та Африки. Більшість видів, таких як гуппі, неони, скалярії та данію, вирощуються на фермах у тропічних країнах (Малайзія, Індонезія, Філіппіни, Шрі-Ланка), а також у спеціалізованих центрах у Східній Європі (наприклад, Чехія є одним із найбільших світових експортерів).

Ринок морської декоративної риби (ангели, хірурги, клоуни) досі значною мірою залежить від вилову в дикій природі (тропічні коралові рифи). Річний обсяг торгівлі морською рибою та безхребетними в ЄС оцінюється у понад 24 мільйони євро, що становить близько 26 мільйонів екземплярів, імпортованих з більш ніж 60 країн. Економічний розвиток ринку декоративної аквакультури в ЄС стимулюється кількома ключовими факторами:

Зростання захопленням біофільним дизайном визнано одним із найдавніших і найпопулярніших хобі, що має позитивний вплив на психічне здоров'я (зниження стресу, покращення концентрації). Інтеграція природи в житлові та комерційні приміщення, біофільний дизайн, робить акваріуми важливим елементом інтер'єру, що сприяє зростанню попиту не лише на рибу, а й на високоякісне обладнання, акваскейпінг, високотехнологічні фільтри, системи CO<sub>2</sub>.

Європейські країни, такі як Німеччина, Нідерланди та Бельгія, є лідерами у виробництві високоякісного акваріумного обладнання, кормів та добрив. Це створює потужний супутній ринок, який часто перевищує за вартістю торгівлю самими живими організмами (табл.1).

Таблиця 1

**Характеристики ринку декоративної аквакультури Європейського Союзу**

Категорія/Параметр	Характеристика
Загальний обсяг ринку	Оцінка близько \$2,45 млрд у 2023 році (38,5% світової виручки).
Прогнозоване зростання	CAGR близько 7,9% (2024–2030 рр.).
Домінуючий сегмент	Прісноводна тропічна риба (за обсягом).
Попит, що зростає	Морські види та безхребетні (популяризація морської акваріумістики).
Статус імпорту/експорту	Чистий імпортер (переважно з Південно-Східної Азії, Південної Америки, Африки).
Ключові ринки збуту	Велика Британія, Німеччина, Нідерланди, Бельгія (висока культура акваріумістики).
Внутрішнє виробництво	Зосереджено на видах із високою доданою вартістю (корали, клоуни) або легких прісноводних (Іспанія, Бельгія, Нідерланди, Польща, Угорщина).
Супутний ринок	Лідери у виробництві високоякісного обладнання, кормів, добрив (Німеччина, Нідерланди, Бельгія).
Регуляторні виклики	Суворі вимоги до біобезпеки, захисту тварин, зростаючий тиск щодо заборони вилову в дикій природі.

Хоча більшість продукції імпортується, деякі країни ЄС розвивають власне виробництво, особливо прісноводних видів, які легше акліматизувати або вирощувати у ставках (золоті рибки, коропа кої, деякі витривалі тропічні види). Країни, як Чехія, Польща, Угорщина, відіграють ключову роль у вирощуванні прісноводних декоративних риб для експорту в Західну Європу, використовуючи свої традиції ставкового рибництва та нижчі транспортні витрати. У країнах, таких як Іспанія, Бельгія та Нідерланди, існують спеціалізовані ферми, які зосереджені на вирощуванні видів із високою доданою вартістю або складних у розведенні морських організмів (корали, клоуни) для забезпечення стабільності постачання та зменшення залежності від вилову в дикій природі (табл. 1).

Європейський ринок стикається з постійно зростаючими вимогами до біобезпеки, захисту тварин та екологічної сталості оскільки має суворі ветеринарні та карантинні вимоги, що гарантує високу якість імпортованої риби, але додає витрат для експортерів. Водночас зростає тиск щодо заборони імпорту видів, вилонених у дикій природі, що стимулює інвестиції у закриті системи рециркуляції (RAS) та аквакультуру морських видів усередині ЄС.

В результаті наших досліджень з'ясовано що беззаперечним лідером в галузі декоративної аквакультури Європейського Союзу є Чехія, вивчення її досвіду є важливим для побудови стратегії ринку аквакультури України. Отже, незважаючи на те, що точні цифри виробництва декоративної риби можуть бути не повністю включені до офіційної статистики аквакультури, що фокусується на промисловій рибі (переважно коропа), цей сегмент має надзвичайно велике значення.

Чеські фермери спеціалізуються на вирощуванні широкого спектра прісноводних видів, включаючи тропічних акваріумних риб, золотих рибок, а також коропів кої та ставкових риб.

Вирощування декоративної риби, як і загалом аквакультура, зосереджено в історичних рибницьких районах, зокрема, у Південній Богемії, де розташовано

понад 70% загальної площі ставків. Чеська декоративна аквакультура є яскраво вираженою експортно-орієнтованою галуззю, яка успішно інтегрована в європейський та світовий ринки.

Чеські виробники постачають свою продукцію по всьому світу. Висока якість, тривалі традиції розведення та близькість до основних європейських ринків (Німеччина, Словаччина та ін.) роблять чеську рибу конкурентоспроможною.

Таблиця 2

### Основні характеристики Чеського ринку аквакультури

Параметр	Характеристика
Світовий рейтинг	4-й за величиною виробник/експортер прісноводної декоративної риби
Продукція	Тропічні акваріумні риби, золоті рибки, коропа кої, ставкова риба
Тип виробництва	Інтенсивне та напівінтенсивне вирощування у ставках і спеціалізованих комплексах.
Географічна локація	Південна Богемія
Роль на ринку ЄС	Виробництво поблизу споживчих центрів ЄС забезпечує нижчі транспортні витрати, підвищуючи прибутковість.

Водночас Чехія є частиною великого європейського ринку декоративних риб, який оцінювався у \$2,45 млрд у 2023 році і демонструє стійке зростання – 7.9%. Чеське виробництво сприяє тенденції вирощування риби поблизу споживчих хабів (ЄС) для зниження логістичних витрат.

Декоративна аквакультура в Україні не є окремо виділеною макроекономічною галуззю у загальній статистиці аквакультури (де домінує вирощування коропових для харчування). Проте, вона є невіддільною складовою ринку зоотоварів і послуг, який демонструє надзвичайну стійкість. Незважаючи на війну та значне скорочення економіки, український зооринок у 2024 році зріс приблизно на 27% у гривневому еквіваленті порівняно з 2023 роком.

Прогнози на 2026 рік також оптимістичні, очікується зростання на 15-20%. Це зростання пояснюється тим, що домашні улюбленці (включно з акваріумними рибками) слугують для українців джерелом емоційної підтримки та зняття стресу в умовах війни. Власники готові підтримувати рівень витрат на утримання тварин, розглядаючи їх як членів сім'ї.

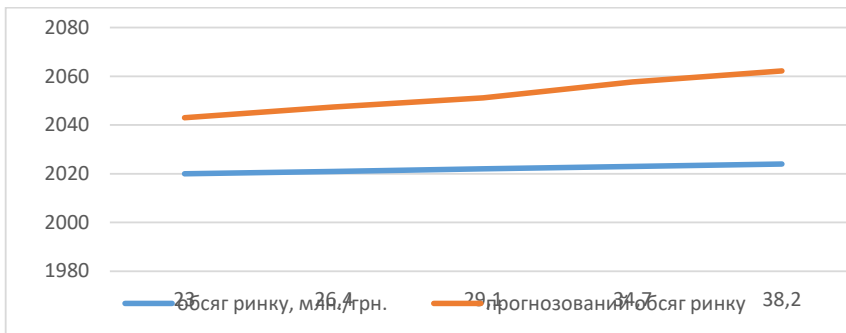


Рис. 1. Прогнозований розвиток ринку декоративної аквакультури в Україні

Лева частка витрат припадає на корми та аксесуари/обладнання, що забезпечує стабільний попит на високотехнологічну продукцію, яка застосовується і в акваріумістиці (фільтри, світло, хімія).

Військова ситуація завдала прямої та опосередкованої шкоди всьому сектору аквакультури, що суттєво позначилося і на декоративному сегменті.

Близько 20% суб'єктів господарювання у сфері аквакультури, які брали участь в опитуваннях, повідомили про прямі руйнування внаслідок бойових дій: знищення гідротехнічних споруд, будівель, обладнання та загибель маточного поголів'я. Для спеціалізованих ферм декоративної риби, які часто використовують закриті системи рециркуляції (RAS), руйнування інфраструктури та перебої з електропостачанням є критичними.

Підрив Каховської ГЕС призвів до майже повної втрати водних біоресурсів Каховського водосховища. Хоча це переважно стосується промислового рибальства, загальне забруднення водних ресурсів та екологічні збитки, які оцінюються у мільярди гривень, створюють ризики і для джерел води, що використовуються в аквакультурі.

Втрата контролю над територіями та небезпека в прифронтових зонах унеможливили роботу частини підприємств.

Обмеження морського експорту та складнощі на сухопутних шляхах позначаються на імпорті специфічних кормів, обладнання та, головне, екзотичних видів декоративної риби, які традиційно надходили з Азії.

Висока вартість енергоносіїв є критичною для інтенсивного рибництва та декоративної аквакультури, що потребує постійного обігріву, фільтрації та освітлення (особливо для тропічних видів). Це значно підвищує собівартість української продукції.

Війна спричинила відтік кваліфікованих фахівців, що створює дефіцит кадрів, необхідних для роботи з сучасними методами аквакультури.

**Висновки:** 1. Виробництво декоративної риби часто недостатньо відображається в офіційних статистичних даних, що ускладнює повний аналіз його економічної цінності. Сектор залишається вразливим до імпорту дешевшої риби з Південно-Східної Азії, хоча перевага чеської продукції полягає у її якості та меншому стресі від транспортування на європейські ринки.

2. Ринок декоративної аквакультури в ЄС є високорозвиненим, стійким і має значний потенціал зростання. Його економічний розвиток обумовлений не лише імпортом, а й високотехнологічним внутрішнім виробництвом, інноваціями в супутній галузі та сталою культурною популярністю акваріумістики як хобі та елемента дизайн.

3. Ринок декоративної аквакультури Чехії – це потужний, хоча й недооцінений, економічний актив. Завдяки своїй спеціалізації на прісноводних видах та високій орієнтації на експорт, Чехія міцно утримує позиції світового лідера, забезпечуючи значний внесок у загальну економіку країни та європейський ринок зоотоварів.

4. Ринок декоративної аквакультури в Україні є яскравим прикладом того, як непродовольчі сегменти економіки можуть виявляти стійкість, забезпечуючи важливі соціально-психологічні потреби населення. Попит на акваріумістику як частину зооринку зберігається і зростає, що забезпечує основу для інвестицій.

5. Потенціал ринку декоративної аквакультури України залежить від залучення інвестицій у енергоефективні технології (наприклад, системи RAS) та державної підтримки, аналогічної тій, що надається в ЄС, для зниження собівартості та підвищення конкурентоспроможності.

**СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:**

1. Самофатова В. А., Демчук С. І. Сучасний стан та напрями розвитку рибного господарства у внутрішніх водоймах України. *Економіка харчової промисловості*. 2015. № 26. С. 41–46.
2. Кондіус І. С. Тенденції розвитку рибного господарства України. *Економічний форум*. 2019. Т. 9, № 2. С. 39–46.
3. Averchev O., Trukhachova K., Zhosan H. Development of a System of Effective Use of Enterprise Resources by Balancing the Effectiveness of Economic Activity in Terms of Resource Features. *2021 11th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT'2021)*, 15-17 September, 2021. Deggendorf, Germany, 2021. P. 372–375. URL: <https://ieeexplore.ieee.org/abstract/document/9548339> (дата звернення: 16.10.2025).
4. Тишечко А. Еволюційні засади регулювання рибного господарства в умовах надзвичайних викликів. *Науковий вісник Полісся*. 2022. № 2(25). С. 89–99.
5. Грициняк І. І., Третяк О. М. Пріоритетні напрями наукового забезпечення рибного господарства України. *Рибогосподарська наука України*. 2007. № 1. С. 5–20.
6. Добування водних біоресурсів : стат. бюлетень за 2018 рік. Київ : Держ. служба статистики України, 2019. 33 с.
7. Шепелев С. С. Стан, тенденції розвитку та структурні зрушення у рибному господарстві України. *Науковий вісник НУБіП України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес*. 2016. № 244. С. 374–381.
8. Публічний звіт голови Державного агентства меліорації та рибного господарства України за 2022 рік / Держ. агентство меліорації та рибного господарства України. Київ, 2023. 18 с.
9. Матковська С. І. Сучасні тенденції розвитку декоративної аквакультури. *Таврійський науковий вісник. Серія: Сільськогосподарські науки*. 2024. Вип. 135, ч. 2. С. 215–221.
10. Aquaculture production / OECD. URL: <https://stats.oecd.org/Index.aspx> (дата звернення: 08.09.2025).
11. Ємельянов В. О., Кулага Т. В. Історія та перспективи досліджень Причорноморських лиманів. Геологія і корисні копалини Світового океану. 2020. Т. 16, вип. 3. С. 64–75. DOI: <https://doi.org/10.15407/grimo2020.03.064>

Дата першого надходження статті до видання: 01.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 01.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 22.05.2026